

יד מהרש"א
מסכת כתובות
פרק אלמנה ניזונית
חלק א'
דף צה:- דף צז:

כח' ניסן תשס"ט

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף צה:	3
תד"ה אלמנה ותד"ה ניזונת תנן	3
תד"ה ואין חייבין ובא"ד כגון דליכא	9
תד"ה ניזונת תנן	11
דף צו:	12
תוספות ד"ה תא שמע	12
תוספות ד"ה אלמנה וכל א"ד שבו	13
דף צו:	15
רש"י ד"ה ור' יוסי	15
תד"ה נכסי בחזקת יתמי ובא"ד ולא דמי	22
תד"ה נשאת ובא"ד דנתקבלה	26
דף צז:	27
תד"ה או דלמא	27
תד"ה וסמך לי' ותד"ה מאי סמך	28
דף צז:	32
סוגיא דמגורשת ואינה מגורשת	32
תד"ה בבתולי' ובא"ד דהא בקנס ובא"ד ונראה לי	41
תוספות ד"ה בתולה שלימה ובא"ד ואמרינן	47

דף צה:

תד"ה אלמנה ותד"ה ניזונת תנן

תוס' בד"ה אלמנה כו' מעשה ידיה שלהן גרסינן בלא וי"ו דאי כו' ניזונת כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דאה"נ דהא נמי קמיבעיא ליה אי גרסינן ומעשה ידיה בוי"ו או לא דא"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכי וק"ל:

בד"ה ניזונת תנן כו' הא לא מיבעיא כו' ולענין הלכתא כמאן דהא כו' עכ"ל ר"ל דרב ושמואל פליגי כבר בהא הלכתא כמאן ודוחק לומר דמבעיא ליה הלכתא כמאן כרב או כשמואל משום דהשתא ה"ל מחלוקת דאנשי יהודה ואנשי גליל בפ' נערה וסתם הכא במתניתין אי כאנשי גליל אי כאנשי יהודה ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם דמ"מ לא ה"ל למנקט במלתיה אלא רב ושמואל כיון דפליגי כבר בהלכתא ועוד דבכמה דוכתין פליגי אמוראי בגירסות דמתני' בכה"ג וא"כ ליכא הכרע במתני' ולא ה"ל למיבעי אלא סתם מאי הוה עלה אי כרב אי כשמואל ודו"ק:

(1) משנה דף נב:

(א) אנשי גליל

(i) יתומים חייבין לזון לאלמנה כל ימי מיגר אלמנותה

(ii) דהיינו כל עוד דלא תבעה כתובתה בב"ד ולא נשאת לאחר

(ב) אנשי יהודה

(i) אף בתוך ימי מיגר אלמנותה

(ii) אין יתמי חייבין במזונותי' לאחר שרצו לסלק כתובתה

(2) רש"י

(א) תקנו מזונות תחת מעשה ידי'

(ב) נמצא

(i) דלאנשי גליל מעשה ידי' של יתמי כל ימי מיגר אלמנותה

(ii) משא"כ לאנשי יהודה דמשיתרצו יתומים לסלקה מעשה ידי' לעצמה אפילו בימי מיגר אלמנותה

(3) משנה

(א) "אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידי' שלהן"

(4) איבעיא דגמרא כמבואר ברש"י

(א) האם ניזונת תנן

(i) לאשמועינן הני ב' דינין כאנשי גליל

(1) דאלמנה ניזונת מנכסי יתמי כל ימי מיגר אלמנותה

(2) ודאלמנה מעשה ידי' של יתמי כל ימי מיגר אלמנותה

(ב) או הניזונת תנן

- (i) כלומר דלא אשמועינן אלא דין אחד כאנשי יהודה
- (1) דאלמנה מעשה ידי' שלהן כל עוד דניזונת מחמת דאכתי לא נתרצו יתמי לסלק כתובתה
- ג) נמצא דנקודת האיבעיא היינו אם סבירא לה משנה דידן כאנשי גליל או כאנשי יהודה
- (5) תוספות ד"ה ניזונת תנן
- א) קשיא לשיטת רש"י
- (i) האי פלוגתא דאנשי גליל ואנשי יהודה כבר מייתי לה במשנה בפרק נערה
- (ii) ומה נפקא לן באיזו שיטה הולכת משנה דידן
- (6) מהרש"א
- א) קשיא על קושיית תוספות
- (i) נימא דנפקא לן משום דעל ידי משנה דידן יכולין להכריע לאותה מחלוקת דאנשי יהודה ואנשי גליל בפרק נערה
- (ii) דהרי
- (1) מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם
- (2) ומשנה בפרק נערה היא מחלוקת ומשנה דידן היא סתם
- ב) תירוץ א'
- (i) מקשי בתוספות
- (1) רב ושמואל קא מפליגי בפרק נערה באלו הלכתא כאנשי גליל או כאנשי יהודה
- (2) ולכן
- א) במקום למיבעיא אלו פוסקין כאנשי גליל או כאנשי יהודה
- ב) הוה לה לגמרא למיבעיא אלו פוסקין כרב או כשמואל
- ג) תירוץ ב'
- (i) מקשי בתוספות
- (1) דאין להכריע כלום מגרסא דמשנה דידן
- (2) משום דבכמה מקומות פליגי אמוראי בגירסא דמשנה
- (3) ולא הוה לה לגמרא למיבעיא אלא
- א) מאי הוי עלה אי כרב או כשמואל
- ב) מבלי להוסיף דבגרסא דמשנה תליא מילתא
- (7) תירוץ של תוספות חלק א'
- א) מחמת קושיא זו מוכרח דלא כרש"י והי לך צדדי דאיבעיא
- (i) צד א'
- (1) אנשי יהודה אית להו
- א) אשר מעשה ידי' שלהן כל זמן שלא נתרצו יתומים לסלק כתובתה כמו שפירש רש"י
- (ii) צד ב'

(1) אנשי יהודה אית להו

- (א) דמחמת דיכולין יתמי בכל שעה לסלק כתובתה ולמיפטר מחיוב מזוני
(ב) דינא היא דמעשה ידי' לעצמה אף בדאכתי לא רצו יתמי לסלק כתובתה

(8) תירוץ של תוספות חלק ב'

- (א) אי גרסינן "הניזונת" במשנה מוכרח דצד א' צודק
(ב) אי גרסינן "ניזונת" במשנה מוכרח דצד ב' צודק
(ג) והיינו טעמא

(i) אי גרסינן "הניזונת"

- (1) משמעה דאלמנה מעשה ידי' שלהן כל זמן שניזונת
(2) ואתיא משנתנו
(3) בין לאנשי גליל

- (א) דיש לה מזוני כל ימי מיגר אלמנותה
(ב) ומעשה ידי' שלהן כל אותן ימים
(4) בין לאנשי יהודה אליבא צד א' דאיבעיא

- (א) דיש לה מזוני כל עוד דלא נתרצו יתמי לסלק כתובתה
(ב) ומעשה ידי' שלהן כל אותן ימים

(ii) משא"כ אי גרסינן "ניזונת" במשנה

- (1) דמשמעה דאלמנה ניזונת כל ימי מיגר אלמנותה על כרחן של יתומים אף היכא דנתרצו לשלם כתובתה

(2) מוכרח דמשנה נאמרה דיקא לאנשי גליל ולא לאנשי יהודה

(3) ומסתבר גם כן

(א) דהיינו טעמא דלא איתני מתניתין לאנשי יהודה

- (ב) דבקושטא אנשי יהודה בצד ב' מהלכי דאין מעשה ידי' שלהן בשום אופן אף בדאכתי לא נתרצו יתמי לסלק כתובתה

(9) תוספות ד"ה אלמנה

(א) מוכרח דבמתניתין לא גרסינן ומעשה ידי' שלהן בוא"ו לפני "מעשה"

(ב) דאי גרסינן ומעשה ידי' שלהן בוא"ו

(i) מובן דמוכרח למיגרס "ניזונת"

- (1) אשר "אלמנה ניזונת" משמיענו דין א' דיש לה מזונות כל עוד דמיקריא אלמנה דהיינו כל ימי מיגר אלמנותה

(2) ולאח"כ "ומעשה ידי' שלהן" משמיענו דין ב' דמעשה ידי' שלהן כל עוד דמיקריא אלמנה

(3) משא"כ אלו גרסינן "אלמנה הניזונת" אז "אלמנה הניזונת" חצי דבר הוא דאינו משמיענו כלום

(ii) וכיון דגרסינן ניזונת מוכרח דצד ב' דאיבעיא צודק כדביארנו וליכא למיבעיא כלום

- ג) משא"כ אי גרסינן מעשה ידי' בלא וא"ו
- (i) אז מובן אשר "אלמנה הניזונת מעשה ידי' שלהן" אתיא ביחד להגביל זמן בו מעשה ידי' שלהן
- (ii) ולכן יכולין למיגרס בין ניזונת ובין הניזונת כמו שביארנו
- (iii) ואתיא איבעיא דלן שפיר
- 10) מהרש"א
- א) קשיא על תוספות
- (i) נימא דהא גופה איבעיא להו
- (1) אלו גרסינן מעשה ידי' בלא וא"ו ולכן מצינו למיגרס הניזונת ואתיא מתניתין בין לאנשי גליל בין לאנשי יהודה
- (2) או דגרסינן ומעשה ידי' בוא"ו ולכן איצטריך למיגרס ניזונית ולא אתיא מתניתין אלא לאנשי גליל
- ב) תירוץ
- (i) לא יתכן
- (ii) דאי הכי הוי לה לגמרא לפרושי דאיבעיא תלוי' באלו גורסין מעשה בוא"ו
- 11) הקדמה להמשך סוגיין
- א) כלל א'
- (i) בעל חייב במזונות אשתו
- (ii) ולא מצי ליפטר מחוב זה בשום אופן
- ב) כלל ב'
- (i) יתמי בעל חייבין במזונות אלמנת אביהן
- ג) כלל ג'
- (i) כיון דאנשי גליל ס"ל אשר יתמי בעל לא מצי ליפטר מחיוב מזונות לאלמנת אביהן
- (ii) דומין יתמי לאביהן דאף הוא לא מצי ליפטר ממזונות אשתו
- ד) כלל ד'
- (i) כיון דאנשי יהודה ס"ל דמצי יתמי ליפטר מחיוב מזונות על ידי שיתרצו לסלק כתובתה
- (ii) שונין הן מאביהן דהרי אביהן לא מצי ליפטר ממזונות אשתו
- ה) כלל ה'
- (i) תקנו מזונת תחת מעשה ידי'
- ו) כלל ו'
- (i) מציאת אשה לבעלה
- ז) כלל ז'
- (i) לאנשי גליל אשר להן קבענו דדומין יתמי לבעל לגבי מזונות
- (ii) נקטינן

- (1) דדומין נמי לגבי מציאה ודלכן מציאתה שלהן
(2) ואשר הא דמציאתה שלהן אינו רבותא יותר מהא דמעשה ידי' שלהן
(ח) כלל ח'

- (i) לאנשי יהודה אשר להן קבענו דלא דמי יתמי לבעל לגבי מזונת
(ii) יכול להיות דמציאתה לעצמה אף באופן דאכתי מעשה ידי' שלהן
(iii) דמשום טעם דאינו מעניינו

- (1) מסתבר יותר למימר לאלמנה דמעשה ידי' שלהן
(2) מלמימר דמציאתה שלהן

(12) תא שמע

(א) מימרי' דשמואל: אלמנה מציאתה לעצמה

(ב) השתא

(i) אי גרסינן הניזונת

(1) אשר קבענו דבאופן זה משמיענו מתניתין אשר

(א) צד א' דאיבעיא צודק

(ב) ואנשי יהודה ס"ל דמעשה ידי' שלהן כל עוד שלא נתרצו יתמי לסלק כתובתה

(ii) אז

(1) מצינו לאוקמה לשמואל כאנשי יהודה

(2) דהרי קבענו לאנשי יהודה דיכול להיות דמציאתה לעצמה אף היכא דמעשה ידי' שלהן

(iii) אבל אי גרסינן ניזונת

(1) אשר קבענו דבאופן זה משמיענו מתניתין דלאנשי יהודה לעולם מעשה ידי' לעצמה

(2) לא מצית לאוקמי' לשמואל לא כאנשי גליל ולא כאנשי יהודה

(3) והיינו טעמא

(א) דכאנשי גליל אי אפשר לאוקמי'

(i) דהרי קבענו דלאנשי גליל פשיטא לן דאף מציאתה שלהן ולא לעצמה

(ב) וכאנשי יהודה נמי אי אפשר לאוקמי'

(i) דביותר ה"ל שמואל לאשמועינן רבותא דמעשה ידי' לעצמה

(ג) הרי איפשיט דגרסינן הניזונת במשנה

(ד) ואיפשיט נמי כצד א' דלאנשי יהודה מעשה ידי' שלהן כל עוד שלא נתרצו יתמי לסלק כתובתה

(ה) ואיפשיט עוד דמימרא דשמואל דמציאתה לעצמה מוקמינן לה אליבא דאנשי יהודה

(13) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף אלו לא הוי אמר שמואל למימרי' הוי מצינו לאוכוחי

(1) אשר הניזונת תנן

(2) ואשר אנשי יהודה אית להו כצד א' דמעשה ידי' שלהן כל עוד שלא נתרצו יתמי לסלק כתובתה

(3) ואשר אנשי יהודה אית להו דמציאתה לעצמה

(ii) דהרי

(1) אי ניזונת תנן ואתיא מתניתין דיקא כאנשי גליל כדאמרן

(2) מחמת דאנשי יהודה בצד ב' מהלכי

(א) תיקשי

(i) דמאחר דקבענו דאנשי גליל אית להו דמציאתה שלהן

(ii) ביותר הו"ל למשנה גופה

1. לאשמועינן דין דמציאתה שלהן דרבותא הוא ביותר

2. מלאשמועינן דמעשה ידי' שלהן דאינו רבותא כל כך

(iii) מה שאין כן אלו גרסינן במשנה הניזונת ואתיא נמי כצד א' דאנשי יהודה

(1) לא קשה מידי

(א) דהוינו מנמקין דמשנה לא מציא למימר דמציאתה שלהן

(ב) דהרי מיהת לאנשי יהודה מציאתה לעצמה

(ב) תירוץ

(i) קבענו דלאנשי גליל הא דמציאתה שלהן אינו רבותא יותר מהא דמעשה ידי' שלהן

תד"ה ואין חייבין ובא"ד כגון דליכא

בד"ה ואין חייבין כו' מיהו תימיה הא דלא קתני ואין חייבין בפירקונה כו' עכ"ל משום דהנך תלתא מילי בהדדי מתנייא בברייתא בפ' נערה תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה וכיון דלפי תירוצם קבורתה דתני הכא היינו משום דלא שמעינן לה בשום משנה שהיא תחת כתובתה ומזונות תחת מעשה ידיה נמי שמעינן לה שפיר הכא לישמעין נמי הך מלתא דאין חייבין בפרקונה דלא שמעינן לה בשום משנה דפרקונה הוא תחת פירות וכיון דאין ליתומים פירות שלה אין חייבים בפרקונה וק"ל:

בא"ד כגון דליכא אלא מטלטלי אין חייבין כו' עכ"ל ויורשי כתובתה דחייבין בקבורתה היינו דהווי ירתין כתובתה אי הוה מקרקעי אף על גב דהשתא במטלטלי לא ירתי מידי חייבין בקבורתה וכן מפורש בפסקי תוס' ע"ש:

(1) ברייתא פרק נערה

(א) תקנו מזונות תחת מעשה ידי'

(ב) ותקנו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שהבעל אוכל

(ג) ותקנו קבורתה תחת כתובתה

(2) הקדמה

(א) תקנו קבורתה תחת כתובתה משמעו

(i) דהיכא דבעל אינו משלם כתובת אשתו משום דקדמה מיתתה

(1) חייב בקבורתה

(ii) משא"כ היכא דקדמה מיתתו וחייבין יתמי בעל כתובתה לשלם כתובתה לאשה או ליורשי האשה

(1) אז אין יתמי הבעל חייבין בקבורתה

(2) אלא יורשי האשה חייבין בקבורתה

(3) אף משנה דידן ס"ל

(א) דהיכא דיתמי בעל חייבין בכתובתה

(ב) אין יתמי הבעל חייבין בקבורתה

(ג) אלא יתמי האשה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) מאי מוסיפה משנה למה שכבר גמרינן מברייתא לגבי קבורתה כדאמרן

(ב) תירוץ

(i) בקושטא לא מוסיפה כלום

(ii) ואיצטריכא לה משום דאכתי לא שמעינן דיני קבורתה בשום משנה אחרת

(iii) ודע עוד

- (1) דמשום האי טעמא גופה משמענו נמי מתניתין דיני חיובי יתמי לגבי מזונות אע"ג דכבר תני להו בברייתא דלעיל
- (2) דאף דינים הללו לא שמעינן להו בשום משנה אחרת
- (ג) קשיא
- (i) כיון דירשי הבעל דחייבין בכתובתה אינן חייבין בקבורתה
- (ii) פשיטא דירשי האשה חייבין בקבורתה
- (iii) דאל"ה מי יקברנה
- (ד) תירוץ
- (i) איצטריך לאשמועינן דירשי האשה מיקרי ירשי כתובתה וחייבין בקבורתה
- (ii) אף היכא דליכא אלא מטלטלי ולא ירשו כלום בכתובתה
- (iii) ולא אמרינן
- (1) דבאופן זה חשיב כאלו ירשי הבעל מיקרי ירשי כתובתה
- (2) ודלכן חייבין ירשי הבעל בקבורתה
- (5) מהרש"א בא"ד כגון דליכא
- (א) קשיא
- (i) היכא דלא שבק בעל אלא מטלטלי ולכן אין ירשי האשה גובין כלום בכתובתה
- (ii) אכן למה מיקרי "ירשי כתובתה"
- (ב) תירוץ
- (i) מיקרי ירשי כתובתה אף בדליכא מקרקעי
- (ii) מחמת דמיהת ירשין לכתובתה בדאיכא מקרקעי
- (6) המשך תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא
- (i) השתא דקבענו
- (1) דאיצטריך משנה לאשמועינן חיובי יתמי בעל לגבי קבורה ומזוני
- (2) מחמת דהני חיובי לא מוזכרים בשום משנה אחרת
- (ii) תיקשי
- (1) לאשמועינן נמי מתניתין דיתמי בעל אין חייבין בפרקונה מחמת דלא אכלי פירי נכסי מלוג
- (2) דאף דין זה מוזכר בברייתא דלעיל ולא בשום משנה

תד"ה ניזונת תנן

בד"ה ניזונת תנן כו' הא לא מיבעיא כו' ולענין הלכתא כמאן דהא כו' עכ"ל ר"ל דרב ושמואל פליגי כבר בהא הלכתא כמאן ודוחק לומר דמבעיא ליה הלכתא כמאן כרב או כשמואל משום דהשתא ה"ל מחלוקת דאנשי יהודה ואנשי גליל בפ' נערה וסתם הכא במתניתין אי כאנשי גליל אי כאנשי יהודה ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם דמ"מ לא ה"ל למנקט במלתיה אלא רב ושמואל כיון דפליגי כבר בהלכתא ועוד דבכמה דוכתין פליגי אמוראי בגירסות דמתני' בכה"ג וא"כ ליכא הכרע במתני' ולא ה"ל למיבעי אלא סתם מאי הוה עלה אי כרב אי כשמואל ודו"ק:

עיין תוספות ד"ה אלמנה לעיל

דף צו.

תוספות ד"ה תא שמע

[דף צו עמוד א] תוס' בד"ה ת"ש כו' דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה כו' עכ"ל ואין להקשות לפי זה בפשיטות מגופה דמתני' ה"מ לאוכחי הכי דהנזונת תנן דאי ניזונת תנן וכאנשי גליל אמאי תני במתני' דמעשה ידיה שלהן ה"ל למתני רבותא טפי דאפילו מציאתה שלהן דלדידהו ה"ל היתומים כבעל דלא סגי דלא יהבי לה מזונות ודאי דמציאתה שלהן כמו מעשה ידיה ולא ה"ל רבותא טפי אלא לאנשי יהודה דיכולין לסלקה הוא דקאמרי' דאיכא לפלוגי שפיר בין מעשה ידיה למציאתה וה"ל למיתני רבותא במלתיה דשמואל אי ניזונת תנן דאפילו מעשה ידיה אינו שלהן לאנשי יהודה ודו"ק:

עיין דף צה: תד"ה אלמנה

תוספות ד"ה אלמנה וכל א"ד שבו

בד"ה אלמנה כו' וא"ת מ"ש דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה כו' עכ"ל דליכא למימר דקושטא הוא דמר בר רב אשי הכי פריך לה מ"ש דלכתובה כו' הוה אתקפתא גמורה וליכא לפלוגי כלל בין מזוני לכתובה לא הל"ל בתר הכי אמרי' משמיה דרבא כוותיך ואדרבה הל"ל קשיא לרבינא אלא ודאי דאיכא לפלוגי בינייהו כמ"ש התוספות לשני הפירושים אלא דמר בר רב אשי דאתקיף ליה לא ניחא ליה לפלוגי בכך וק"ל:

בא"ד הלוקח שלא באחריות ונמצאת שדה שאינה שלו כו' עכ"ל דאיכא למ"ד בפרק ח"ה דחוזר על המוכר אם היה חי וכמ"ש התוס' לעיל בפרק מי שהיה וק"ל:

בא"ד ואם תאמר כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי כו' ואי כרשב"א כו' עכ"ל בודאי לענין כתובה ס"ל כר"ע דמתני' דלא מהני תפיסה אלא למזוני מהני טפי כמ"ש לעיל וא"כ כמאן ס"ל אי כרבי בלא כו' וק"ל:

(1) גמרא

(א) אלמנה אינה גובה כתובה ומזונות אלא ממקרקעי

(ב) אבל אי תפסה מטלטלין במזונותי' מה שתפסה תפסה ולא מפקינן מינה

(ג) רבינא

(i) אי תפסה לכתובה מפקינן מינה

(ד) מר בר רב אשי

(i) מ"ש כתובה ממטלטלי

(ii) ולכן אף בכתובה לא מפקינן מינה

(ה) אמר לי' רב יצחק לרבינא

(i) הכי אמרינן משמי' דרבא כוותך דלכתובה מפקינן מינה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) לרבינא תיקשי מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מלכתובה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי מר בר רב אשי גופה מתקיף קושיא זו

(ii) ומאי מוסיפין תוספות בקושייתן

(ב) תירוץ

(i) נקטי בגמרא אשר מר בר רב אשי בדרך שאלה קאמר למילת' ולאן באופן אתקפתא לרבינא

(ii) דאל"ה

(1) במקום אמרם לרבינא "הכי אמרינן משמי' דרבא כוותיך"

(2) עדיף הוי לה לגמרא למימר דאתקפתא דמר בר רב אשי קשיא היא לרבינא
(iii) ולכן שפיר מקשי בתוספות דאמאי נקטי אשר מימרי' דמר בר רב אשי אינה אתקפתא

דף צו:

רש"י ד"ה ור' יוסי

[דף צו עמוד ב] בפרש"י בד"ה ור"י סבר נכסי בחזקת אלמנה כו' שאם יכלו כל נכסי היתומים כו' עכ"ל ר"ל לגבי יתומים אם לא יכלו הרי היא נאמנת לומר שלא נתנו לה כלום במזונות או שמכרה למזונות ועדיין לא קבלה כתובתה וכשיכלו כל נכסי יתומים ליכא נפקותא גבי יתומים אלא לגבי לקוחות שתוכל לומר כל מה שמכרה אינו רק למזונות ותחזור ותטרוף מהלקוחות בכתובתה אבל לקמן דמסיק דלרבי יוסי נמי נכסי בחזקת יתמי קיימי הוצרך לפרש לגבי יתומים אם לא יכלו הנכסים תוכל להעמיד עדים על הנמכר למזונות ולגבי לקוחות לא תודיע מה שמכרה דאם תודיע יהיו גם הם נאמנים לומר לכתובה מכרה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי וע"פ הדברים האלה יתיישב במה שכתבו התוס' וגם לפירוש הקונטרס אין זו אונאה שאומרת ללקוחות כו' ולא פירשו כן בפשיטות למאי דמסיק דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והא דכחה יפה היינו לגבי לקוחות דאין זה אונאה כו' דודאי לקמן כיון דהלקוחות לא ידעו במכירה כלל דודאי דאינהו אפסידו אנפשייהו שקנו קרקעות שנשתעבדו לכתובת אשה אבל הכא לפ"ה שידעו לקוחות במכירתה לכתובה לא שייך דאפסידו אנפשייהו ואפ"ה קאמרי דליכא אונאה דה"ל ללקוחות לאסוקי אדעתיהו שתוכל לומר למזונות מכרתי ויש מקשים לפרש"י דפירש הכא לר' יוסי דהסתם יפה לה מפני לקוחות ומשום דנכסים בחזקת האלמנה ה"נ איכא לפרושי לר' יהודה בשיכלו נכסי דיתמי דהמפורש משום מזוני יפה לה לגבי לקוחות שלא יאמרו שמכרה הכל לכתובתה ויהיו נאמנים כיון דהנכסים בחזקת יתמי קיימי לר' יהודה ויש ליישב שהוצרך לפרש כן לפי המסקנא דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והסתם יפה לה משום לקוחות ע"כ דליכא לפרושי לר' יהודה דמפורש יפה לה משום לקוחות דא"כ ה"ל סברתם הפוכה ודו"ק היטב:

(1) הקדמה

(א) כלל א'

(i) אלו לא כלו קרקעי דיתמי

(ii) לא מציא אלמנה לגבות לכתובתה ולמזוני אלא מיתמי ולא מלקוחות

(ב) כלל ב'

(i) אלו כלו קרקעי דיתמי מציא אלמנה לגבות כתובתה מלקוחות

(ג) כלל ג'

(i) אף אלו כלו קרקעי דיתמי לא מציא אלמנה לגבות למזוני מלקוחות

(ד) כלל ד'

(i) "לקוחות" בעניננו משמעו לקוחות שקנו קרקע שנשאר בידי יתמי לאחר שכבר מכרה אלמנה מנכסי יתמי לכתובה ולמזוני

(ii) עיין סוף תוספות ד"ה ור' יוסי והשווה לרש"י

(ה) כלל ה'

- (i) ר' יהודה ס"ל דנכסי בחזקת יתמי קיימי
- (ii) ר' יוסי לשיטה א' ס"ל דנכסי בחזקת אלמנה קיימי
- (iii) ר' יוסי לשיטת אי נמי ס"ל כר' יהודה דנכסי בחזקת יתמי קיימי
- (ו) כלל ו'
- (i) יתומים שאמרו נתננו למזונות והיא אומרת לא נטלתי
- (1) אליבא שיטה א' דר' יוסי דנכסי בחזקת אלמנה קיימי
- (א) אלמנה נאמנת
- (2) אליבא דר' יהודה ולשיטת אי נמי דר' יוסי דנכסי בחזקת יתמי קיימי
- (א) יתומים נאמנים
- (ז) כלל ז'
- (i) אין יתומים נאמנים שכבר פרעו לכתובת אלמנה
- (ח) כלל ח'
- (i) אלמנה שמכרה שדה א' של יתמי לכתובה ושדה ב' של יתמי למזוני
- (ii) ולא פירשה בכתב אשר מכרה שדה אחת לכתובה ואידך למזוני
- (iii) אז
- (1) אלו נכסי בחזקת יתמי קיימי
- (א) נאמנים יתמי ולקוחות למימר הכל לכתובה מכרת
- (2) אלו נכסי בחזקת אלמנה קיימי
- (א) נאמנת אלמנה למימר הכל למזוני מכרתי
- (ט) כלל ט'
- (i) אלמנה שמכרה שדה א' של יתמי לכתובה ושדה ב' של יתמי למזוני
- (ii) ולא פירשה אשר מכרה שדה אחת לכתובה ואידך למזוני
- (1) לשיטת א' דר' יוסי נקטינן אשר אף כבר לפני לקיחתן מיתמי הכירו לקוחות יתמי בהני מכירות דאלמנה
- (2) לשיטת אי נמי דר' יוסי נקטינן אשר יכול להיות אשר עד היום לא הכירו לקוחות יתמי בהני מכירות דאלמנה
- (י) כלל י'
- (i) היכא דפירשה אלמנה בכתב אשר מכרה שדה אחת לכתובה ואידך למזוני
- (ii) נקטינן לכל השיטות אשר כבר לפני לקיחתן מיתמי הכירו לקוחות יתמי בהני מכירות דאלמנה
- (יא) כלל יא'
- (i) נוקטין בסוגיא דידן
- (ii) אשר אלמנה שמכרה שדה א' של יתמי לכתובה ושדה ב' של יתמי למזונות
- (iii) אז

- (1) שדה א' לא הספיקה לשלם כתובתה משלם ושדה ב' לא הספיקה לשלם מזונותי' משלם
- (2) ונשארו יתר כתובה ויתר מזוני שלא גבתה
- (3) אבל שדה א' ושדה ב' ביחד מספיקין או לשלם כתובתה משלם או לשלם מזוני משלם
- (2) ברייתא
- (א) אלמנה שמכרה שדה א' של יתמי לכתובה ושדה ב' של יתמי למזונות
- (ב) ר' יהודה
- (i) כחה יפה וטוב לה לפרושי אשר מכרה שדה אחת לכתובה ואידך למזוני
- (ג) ר' יוסי
- (i) כחה יפה למכור סתם ושלא לפרושי
- (3) גמרא
- (א) מאי לאו בהא קמפליגי
- (i) דר' יהודה ס"ל דכחה יפה לפרושי משום דאית לי' נכסים בחזקת יתמי קיימי
- (ii) ודר' יוסי ס"ל דכחה יפה שלא לפרושי דאית לי' נכסי בחזקת אלמנה קיימי
- (ב) אי נמי
- (i) אף אלו ס"ל ר' יוסי דנכסי בחזקת יתמי קיימי
- (ii) כחה יפה שלא לפרושי מטעם דנייתי לה להלן
- (4) ביאור רש"י לר' יהודה דס"ל נכסי בחזקת יתמי קיימי
- (א) אלו לא כלו נכסי יתמי ולא פירשה דמכרה שדה אחת למזוני
- (i) לא גובה כלום
- (1) דנאמנים יתמי למיטען נתננו למזונותיך
- (2) ונאמנים נמי למיטען דהכל לכתובה מכרת וכבר שולם כתובתיך משלם
- (ב) אלו לא כלו נכסי יתמי ופירשה דמכרה שדה אחת למזוני
- (i) הרי הוברר דמכרה אותה שדה למזוני
- (1) ואע"ג דאינה גובה יתר מזוני דנאמנין יתמי למימר נתננו
- (2) מיהת גובה יתר כתובתה
- (ג) נמצא דכחה עדיף כשפירשה
לא כלו נכסי דיתמי		
במפורש	בסתם	ר' יהודה בחזקת יתמי
גביא יתר כתובתה	לא גביא כלום	
- (5) ביאור רש"י לשיטה א' דר' יוסי דנכסי בחזקת אלמנה קיימי
- (א) אלו לא כלו נכסי יתמי ולא פירשה גביא הכל כלומר בין יתר כתובה בין יתר מזוני
- (i) דנאמנת למימר דמכרה שדה אחת לכתובה ואידך למזוני
- (ii) ואף נאמנת למימר דלא שילמו לא יתר כתובה ולא יתר מזוני
- (ב) אלו לא כלו נכסי יתמי ופירשה מכל שכן דגביא הכל

- (i) דהרי הוברר אף בלי נאמנות שלה דמכרה שדה אחת לכתובה ואיךך למזוני
 (ג) נמצא דבלא כלו נכסי יתמי לא נפקא מינה אלו פירשה או לא פירשה

לא כלו נכסי דיתמי		
במפורש	בסתם	
גביא יתר כתובה	לא גביא כלום	ר' יהודה בחזקת יתמי
גביא הכל	גביא הכל	ר' יוסי בחזקת אלמנה

(ד) אבל

(i) כשכלו נכסי יתמי כחה יפה שלא לפרש

(ii) והיינו טעמא

(1) דאלו פירשה דמכרה שדה אחת לכתובה

(א) לא תוכל לגבות מלקוחות אלא יתר כתובה

(ב) דהרי אין מוציאין למזונות מלקוחות

(2) משא"כ אלו לא פירשה גביא הכל כלומר דגביא "כתובה" משלם

(א) דאע"ג דקבענו אשר לשיטה זו נוקטין דלקוחות הכירו בהני מכירות דאלמנה

(ב) מ"מ נאמנת לשקר ולמימר דהכל למזונות מכרתי דהרי נכסי בחזקת אלמנה קיימי

כלו נכסי דיתמי		לא כלו נכסי דיתמי		
לקוחות במפורש	לקוחות בסתם	יתמי במפורש	יתמי בסתם	
		גביא יתר כתובה	לא גביא כלום	ר' יהודה בחזקת יתמי
גביא יתר כתובה	גביא הכל דאומרת דמכרה הכל למזוני	גביא הכל	גביא הכל	ר' יוסי בחזקת אלמנה

(6) ביאור רש"י לשיטת אי נמי דר' יוסי דנכסי בחזקת יתמי קיימי

(א) קבענו לר' יהודה

(i) דמחמת דס"ל דנכסי בחזקת יתמי קיימי

(ii) לא גביא כלום היכא דלא כלו נכסי יתמי ומכרה בסתם ולא פירשה

(iii) דנאמנים יתמי למימר דמכרה הכל לכתובה ודנתנו מזונותי'

(ב) ר' יוסי לשיטת אי נמי קא פליג

(i) משום

(1) דיכולה להעמיד עדים דמיהת שדה אחת מכרה למזונותי'

(2) ובכך תיגבה מיהת יתר כתובה

(ii) והיכא דלא כלו נכסי יתמי ופירשה

(1) מכל שכן דגביא מיהת יתר כתובה דהרי הוברר אף בלי טענתה דמכרה שדה אחת למזוני

(iii) נמצא דבלא כלו נכסי יתמי לית נפקא מינה אלו פירשה או לא פירשה

(iv) ברם אלו כלו נכסי יתמי כחה יפה שלא לפרש

(1) דאע"ג

(א) דהשתא קיימינן בשיטת אי נמי דנכסי בחזקת יתמי קיימי

(ב) והיכא דלקוחות יודעין להני מכירות

(ג) יכולין לקוחות למיטען דמכרה הכל לכתובה ולא גביא כלום

(2) מ"מ

(א) מחמת דלא פירשה ס"ל ר' יוסי לשיטה זו דנקטינן דלקוחות עד היום לא הכירו בהני מכירות

(ב) ולכן לא ידעו למיטען דמכרה שום שדה לכתובה

(ג) ותוכל לגבות "כתובה" משלם

(v) משא"כ אלו כלו נכסי יתמי ופירשה

(1) נקטינן דהני מכירות נודעו ללקוחות

(2) ולא תוכל לגבות אלא יתר כתובה מלקוחות

כלו נכסי דיתמי		לא כלו נכסי דיתמי		
לקוחות במפורש	לקוחות בסתם	יתמי במפורש	יתמי בסתם	
		גביא יתר כתובה	לא גביא כלום	ר' יהודה בחזקת יתמי
גביא יתר כתובה	גביא הכל דאומרת דמכרה הכל למזוני	גביא הכל	גביא הכל	ר' יוסי בחזקת אלמנה
גביא יתר כתובה	גביא הכל דתעלים למכירות ולא ידעו למיטען דמכרה הכל לכתובה ודלכן לא גביא כלום	גביא יתר כתובה	גביא יתר כתובה	אי נמי דר' יוסי בחזקת יתמי

(7) תוספות

(א) קשיא לרש"י

(i) לשיטה א' דר' יוסי דנכסי בחזקת אלמנה קיימי

(ii) תיקשי

(1) היאך מציא לשקר ולהונות ללקוחות ולמימר דהכל מכרה למזונות

(2) כדי שתיגבה מהן "כתובה" משלם

(ב) תירוצ

(i) כשלקחו קרקעות שלהן

(ii) אע"ג דלשיטה זו הכירו מכבר אשר מכרה שדות מנכסי יתמי

(iii) מכל מקום הוי להו למיחש

(1) שתטעון אשר מכרה הני שדות למזוני

(2) ותהא נאמנת מחמת דנכסי בחזקת יתמי קיימי

(iv) ולכן אינהו דאפסידו אנפשייהו

(1) שקנו קרקעות שנשתעבדו לכתובת אשה

(2) ולא הניחו בני חרי שתוכל לגבות כתובה מהן אולי תטעון שלא מכרה אלא למזוני

(8) מהרש"א חלק א'

(א) קשיא

(i) ביותר הוי להו לתוספות להקשות לשיטת אי נמי דר' יוסי

(ii) אשר לשיטה זו קבענו

(1) דלא נודעו ללקוחות הני מכירות בדלא פירשה

(2) ומציא אלמנה להעלים הני מכירות כדי שלא יטענו דמכרה הכל לכתובתה

(iii) ותיקשי היתכן לה להונות ללקוחות

(ב) תירוצ

(i) בקושייתן כבר סליק אדעתייהו דתוספות

(1) דהיכא דלקוחות עד היום לא הכירו דמכרה לנכסים

(2) ודאי דאינהו דאפסידו אנפשייהו

(ii) ולהכי לא הקשו אלא לשיטה א' דר' יוסי

(1) דלשיטה זו מיהת הכירו לקוחות בהני מכירות

(2) וקא סלקא דעתייהו דתוספות דבהכי ליכא למימר אינהו דאפסידו אנפשייהו

(iii) ברם לבסוף מסקי תוספות בתירוצן

(1) דאף לשיטה א' דר' יוסי

(א) אכתי איכא למימר דאינהו דאפסידו אנפשייהו

(ב) על שלא חשו אשר תטעון דמכרה הכל למזונות

(9) מהרש"א חלק ב'

(א) קושיית יש מקשין

(i) כדי לנמק הא דכחה יפה לפרש אליבא דר' יהודה דס"ל נכסי בחזקת יתמי קיימי

(ii) אמאי לא מנמק רש"י

(1) דאלו כלו נכסי יתמי ולא פירשה

(א) יהיו לקוחות נאמנים אשר מכרה הני שדות תרוייהו לכתובה

(ב) ודלכן לא גביא כלום

(2) משא"כ אלו פירשה גביא מיהת יתר כתובתה

כלו נכסי דיתמי		לא כלו נכסי דיתמי		
לקוחות במפורש	לקוחות בסתם	יתמי במפורש	יתמי בסתם	
גביא יתר כתובה	לא גביא כלום דלקוחות יטענו דמכרה הכל לכתובתה	גביא יתר כתובתה	לא גביא כלום	ר' יהודה בחזקת יתמי
גביא יתר כתובתה	גביא הכל דאומרת דמכרה הכל למזוני	גביא הכל	גביא הכל	ר' יוסי בחזקת אלמנה
גביא יתר כתובתה	גביא הכל דמעלים למכירות ולא ידעו למיטען דמכרה הכל לכתובתה ודלכן לא גביא כלום	גביא יתר כתובתה	גביא יתר כתובתה	אי נמי דר' יוסי בחזקת יתמי

(ב) תירוצ

(i) אם תתרץ ככה תצטרך לדחוקי ולפרש דר' יהודה ואי נמי דר' יוסי קא מיפליגי מקצה אל הקצה

כשמוכרת בסתם

(1) דלר' יהודה לא תגבה כלום

(2) ולר' יוסי גובה הכל

תד"ה נכסי בחזקת יתמי ובא"ד ולא דמי

תוס' בד"ה נכסי בחזקת כו' ואם תאמר מאי טעמא דלא חשבינן נכסי בחזקת הבע"ח כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה ומאי קושיא דאימא הכא במזונות אפילו שעברו מ"מ מעשה ב"ד הוא ואפילו למאן דלית ליה דר"י הכא מודה כו' כמ"ש התוספות לעיל משא"כ בחוב בע"פ ולפי מה שפירשו התוספות לקמן דלא שייך תנאי ב"ד במזונות שעברו כיון שהיתה יכולה לתבוע כל שעה תחלת מזונות הבאין כו' ניחא קצת ודו"ק:

בא"ד ולא דמי כו' אנו השבחנו ובעל חוב אמר כו' עכ"ל ראיתי שנדחקו בזה לפרש דקאי אמזונות דמבעיא לך אי נכסי בחזקת יתמי קיימי אבל היותר נראה דאמלוה בע"פ שכתבו לעיל קאי אף על גב דההוא דהמקבל בשטר איירי ולא דמי למלוה ע"פ היינו לענין דאין היתומים נאמנים לומר פרענו אבל לענין שבח דיתומים אמרו אנו השבחנו ובע"ח אמר אביכם השביח דליכא הוכחה בשטר יש לדמות למלוה ע"פ כיון דבמלוה ע"פ נימא דנכסי בחזקת יתמי קיימי לומר פרענו ה"נ נימא הכא דיתומים נאמנים לומר אנו השבחנו ותירצו כגון שהיתומים מודים כו' ודו"ק:

(1) הקדמה א'

(א) חיוב מזונות דאלמנה תנאי ב"ד הוא

(ב) ר' יוחנן אית לי' דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דאינו נאמן לומר פרעתי

(2) הקדמה ב'

(א) אף מאן דפליג על ר' יוחנן וס"ל דמצי טעין פרעתי אחר מעשה ב"ד

(ב) מודה דאינו נאמן לומר פרעתי באופן דעל ידי טענתו לא הועילו חכמים כלום בתקנתן

(3) גמרא

(א) איבעיא

(i) יתומים אומרים נתננו כלומר פרענו למזונותי'

(ii) על מי להביא ראי'

(1) נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראי'

(2) או נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל יתומין להביא ראי'

(4) תד"ה יתומים ותד"ה ר' יהודה

(א) איבעיא זו אין לאוקמה על מזונות דלהבא

(i) משום דלמזונות דלהבא פשיטא דאין נאמנים

(1) או מטעם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(2) או מטעם דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתם

(ב) ולא קאי האי איבעיא אלא על מזונות לשעבר

(5) שאלה

(א) מה הן צדדי האיבעיא לגבי מזונות לשעבר

(6) תשובה כמבואר במהרש"א

(א) בזה יש מהלך אחד לתד"ה יתומים ומהלך אחר לתד"ה ר' יהודה

(7) והי לך צדדי האיבעיא למזונות לשעבר אליבא תד"ה יתומים

(א) צד א'

(i) למרת הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(ii) ולמרת אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן

(iii) נאמנים יתמי למיטען פרענו וחשיבי נכסים בחזקתן

(iv) דלא למנה יש ריעותא של "למה שתקה"

(ב) צד ב'

(i) יש נאמנות לאלמנה וחשיבי נכסים בחזקתה

(1) או מטעם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(2) או מטעם דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתם

(ii) ולא חיישינן לריעותא של "למה שתקה"

(8) צדדי האיבעיא אליבא תד"ה ר' יהודה

(א) הקדמה

(i) אף היכא דליכא טענת למה שתקה

(ii) ליכא למימר

(1) דיש לאלמנה נאמנות במזונות לשעבר

(א) מטעם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(ב) או מטעם דאם כן מה הועילו חכמים בתקנתם

(2) משום

(א) דלמזונות לשעבר ליכא תנאי ב"ד וגם ליכא למימר אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם

(ב) לפי שיכולה ליהנות מתקנת חכמים על ידי שבכל עת תתבע מזונות דלהבא

(ב) צד א'

(i) ואפ"ה יש נאמנות לאלמנה וחשיבי נכסים בחזקתה משום דהויא בעלת חוב דיתומים

(ii) שים לב דליכא למיטען "למה שתקה" היכא דנאמנות שלה מבוססת על שהיא בעלת חוב

(ג) צד ב'

(i) אין לאלמנה נאמנות ונכסים בחזקת יתמי חשיבי

(ii) משום דלא אלים בעל חוב ליחשב נכסים בחזקתו או בחזקתה

(9) תוספות ד"ה נכסי בחזקת אלמנה קיימי

(א) הקדמה

(i) יתומים נאמנים למימר אשר פרעו למלוה על פה של אביהם

(ב) קשיא

- (i) לצד האיבעיא אשר יתומים אין להן נאמנות למימר נתננו למזונת
(ii) אמאי נאמנין יתמי למימר דפרעו למלוה על פה דאביהן
10 מהרש"א

(א) קושיא זו אין לאומרה לתד"ה יתומים

(i) דהרי קבענו לתוספות זו

(1) אשר לצד דיש לה נאמנות מבוססת האי נאמנות

(א) או על הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(ב) או על אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם

(ג) ולא חיישינן לריעותא של למה שתקה

(ii) משא"כ לגבי בעל חוב דאביהן בפשיטות אין לו נאמנות זו

(ב) אבל קושיא זו אתיא שפיר לתד"ה ר' יהודה

(i) דהרי קבענו לתוספות זו

(1) אשר לצד דיש לה נאמנות מבוססת האי נאמנות בפשיטות על הא דהויא בעלת חוב דיתמי

(2) ולא שאני כחה מכח שאר בעל חוב דאביהן

11 גמרא בפרק בהמקבל

(א) מלוה בשטר לאבי יתמי מצוי גובה שבה שהשביח אביהן ולא שבה שהשביחו יתמי

(ב) והיכא דיתומים אומרים "אנו השבחנו" ובעל חוב דאביהם אומר "אביכם השביחו"

(ג) על היתומים להביא ראיה דאין להם נאמנות

12 תוספות

(א) מאי שנא האי דהמקבל מהאי "דהכא"

13 מהרש"א

(א) שאלה

(i) למאי כיוונו תוספות באמרם "האי דהכא"

(ב) תשובה

(i) הי לך ב' מהלכים

(1) מהלך א'

(א) "האי דהכא" בדברי תוספות משמעו דין מזונות דסוגיין

(ב) אשר לצד אחד דאיבעיא מהימני יתמי

(ג) וקא מקשה תוספות דלצד זו הול"ל דמהימני יתמי אף לגבי אנו השבחנו

(ii) מהלך ב'

(1) "האי דהכא" משמעו דין מלוה על פה דאביהן דמייתינן לה לעיל

(2) אשר נאמנין יתמי למימר פרענו

(ג) מהלך ב' עדיף

- (i) דדין מלוה על פה הלכה היא ושפיר מקשי מינה
 - (ii) משא"כ מזונת אלמנה דאין להקשות ממנה אלא על חד צד של איבעיא דלן
- (ד) קשיא למהלך ב'
- (i) בהאי דמקבל במלוה בשטר איירי
 - (ii) משא"כ הא דקי"ל דנאמנים יתמי למימר פרענו במלוה על פה מיירי
 - (iii) ולכאורה מסתבר דבמלוה בשטר ביותר חשיב נכסי בחזקת בעל חוב
- (ה) תירוץ
- (i) אין לשטר יתרון אלא לגבי נאמנות למימר פרעתי
 - (ii) ולא מעלה ולא מוריד לקבוע אלו השביחו יתמי או השביח אביהן דיתמי

תד"ה נשאת ובא"ד דנתקבלה

בד"ה נשאת עליה כו' מדלא משכח עליה להביא ראיה אלא בניסת ש"מ דנתקבלה כו' עכ"ל דאל"כ לפלוג כולה בלא ניסת בין נתקבלה או תבעה כתובתה ללא נתקבלה ותבעה כתובתה ומה"ט נמי מוכח מהך ברייתא דאירי אפילו במזונות שעברו דאל"כ לפלוג כולה בלא ניסת בין מזונות דלהבא ובין מזונות דעברו וק"ל:

בא"ד דנתקבלה כתובתה כו' אפילו במזונות שעברו עליהן להביא ראיה עכ"ל מלת אפילו אינו מדוקדק דמזונות דלהבא ליתנהו כלל בנתקבלה כתובתה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) אין לאלמנה מזוני אם תבעה כתובתה בב"ד או נתקבלה כתובתה או ניסת לאחר

(2) גמרא

(א) איבעיא

(i) יתומים אומרים נתננו מזונותיך והיא אומרת לא נטלתי

(ii) על מי להביא ראיה

(ב) תשובה

(i) כל זמן שלא ניסת על היתומים להביא ראיה

(ii) ניסת עלי' להביא ראיה

(3) רש"י

(א) קשיא

(i) הרי קבענו דאי ניסת לא מקבלת מזונות

(ב) תירוץ

(i) מזונות דלהבא היא דלית לה

(ii) והכא מיירי כשהיא באה לתבוע מזונות של שנים שעברו

(iii) וקמ"ל דלאחר שניסת עלי' להביא ראיה שלא קבלה מזונות לשעבר

(4) תוספות

(א) מוכח דהיכא דלא ניסת

(i) אפילו במזונות לשעבר על היתומים להביא ראיה

(ii) אע"פ דנתקבלה כתובתה או תבעה כתובתה בב"ד

(5) מהרש"א

(א) האי "אפילו" אינו מדוקדק דמשמעו

(i) דלא מיבעיא אשר למזונות דלהבא עליהן להביא ראיה

(ii) אלא אף במזונות דלשעבר עליהן להביא ראיה

(ב) וזה אינו דהרי משתבעה כתובתה בב"ד או נתקבלה כתובתה אין לה מזונות דלהבא

דף צז.

תד"ה או דלמא

[דף צז עמוד א] בד"ה או דלמא כו' נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות כו' עכ"ל בגירסת גמרות שלפנינו ליתא הכי אלא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה כו' אבל דברי התוספות כגירסת הרי"ף שם ועיין דברי הרא"ש שם בזה וק"ל:

תד"ה וסמך לי' ותד"ה מאי סמך

בד"ה וסמך לה כו' וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת כו' עכ"ל דודאי מדברי התנא מיהא שמעינן דשיירא אין לא שיירא לא דהיינו שלא תחזור ותטרוף אבל הך מלתא מצי לאשמועינן דא"נ שתגבה הכל במזונות שלא תחזור ותטרוף ומאי נפקא לאשה זו מינה שתגבה השאר לכתובה או למזונות כיון שלא תחזור ותטרוף וליכא לאקשווי ומאי קושיא ואימא דנפקא מינה לאשה זו דעצה טובה הוא לה שלא תגבה אותה למזונות אלא לכתובה משום דלא ליקרו לה רעבתנותא דלא שייך למימר הכי אלא גבי דלכתוב מפורש לכתובה מכרה יפה לה אבל הכא בלא כתיבה מפורש לא נפקא לה מינה מידי כיון שתוכל לומר הכל מכרתי לכתובה ודו"ק:

בד"ה מאי סמך כו' תקשי מהכא לרמי ב"ח כו' וי"ל דמ"ל רמי כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה ליישב בע"א דהתם דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל היינו דאיהו גופיה לא טריף אלא בעל חובו דאתי מחמתיה לא קביל עליה אבל הכא איהו גופה שמכרה דלא תטרוף ודאי דקבילית עלה וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) אלמנה שמכרה נכסי יתמי למזונות ולכתובה

(ב) ובא בעל חוב של בעלה וטרף אותן נכסים מלקוחות שלה

(ג) אז

(i) יתמי חייבין באחריות ללקוחות

(ii) ואלמנה פטורה

(2) הקדמה ב'

(א) אלמנה גופה טורפת מלקוחות בעלה לכתובה אבל לא למזונות

(ב) דאין מוציאין מנכסים משועבדים למזון האשה

(3) גמרא

(א) בעו מיני' מרב ששת

(i) אלמנה שמכרה למזונות מהו שהיא עצמה תחזור ותטרוף אותן הקרקעות לכתובה

(ii) מי אמרינן דטרפה

(1) מחמת דדיקא יתמי חייבין באחריות של מכירותי'

(2) והיא פטורה

(iii) או דלמא יכולין לקוחות למימר

(1) נהי דאחריות דעלמא לא קבילית עילוך אחריות דנפשך מי לא קבולי קבולית

(2) ולכן לית ליה למיטרף

(4) גמרא צב.

(א) עובדא

- (i) ראובן מכר שדה לשמעון שלא באחריות
- (ii) וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות
- (iii) ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לי' מיני' דראובן
- (ב) עכשיו
- (i) ראובן טוען
- (1) אשר שמעון חייב באחריות
- (2) ואשר ראובן גופי' אינו חייב באחריות
- (ii) ושמעון טוען
- (1) דמיהת חייב ראובן באחריות לגבי בעל חוב דנפשי'
- (ג) רמי בר חמא
- (i) אפילו אחריות דבעל חוב דראובן לא קיבל ראובן על עצמו
- (ד) רבא
- (i) אכן קיבל ראובן עלי' אחריות בעל חוב דראובן
- (5) תוספות ד"ה או דלמא
- (א) קשיא לרבא
- (i) מאי שנא מסוגיא דידן
- (ii) דאיבעיא להו אלו יכולה היא עצמה לחזור ולטרופ לכתובתה
- (ב) תירוצ'
- (i) התם
- (1) מסתבר ביותר אשר קיבל ראובן עלי' אחריות דבעל חובו
- (2) כיון שבאת לראובן הנאה שקבל מעות חדשות בהלוואה מן בעל חובו
- (ג) משא"כ באלמנה
- (i) דמכירתה ללקוחות היתה לגבות חיובא מכבר דיתמי לספק לה מזונות
- (6) ברייתא
- (i) אלמנה מוכרת והולכת למזונותי'
- (ii) אבל
- (1) אלו רוצה לגבות אף כתובתה משדה זו
- (2) איצטריך לה לשייר משדה זו לכתובתה ולא למכור אותו שיור למזוני
- (3) דאי מוכרת הכל למזוני לא תוכל שוב למיטרף כלום לכתובתה מלקוחות שלה
- (7) גמרא
- (א) רב ששת
- (i) שיירא אין
- (1) דמציא גביא לכתובתה מן מקרקעי שהשאירה ולא מכרה למזונות

(ii) לא שירא לא

(1) דלא יכולה לגבות מלקוחות

(iii) ותיפשט איבעיא דלן דאחריות דנפשה קיבלה

(8) תוספות ד"ה וסמך לה כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) נכון דמברייתא מדייקין שפיר דלא מציא לחזור ולמיטרף מלקוחות שלה

(ii) ברם תיקשי דהאי דינא הוא מצי ברייתא לאשמועינן אף היכא דלא שירא כלום ומכרה הכל למזוני

(iii) ועוד תיקשי

(1) דמאי נפקא מינה לאשה זו אלו מוכרת אותה שיוור לכתובה או למזוני

(2) סוף כל סוף לא מציא לגבות סך הכל יותר משוויות שדה זו

(א) דהרי קבענו

(i) דלא מציא לחזור ולטרופ לכתובתה אותן קרקעות שמכרה למזוני

(ב) ולהיפוך

(i) קרקעות שמכרה לכתובה לא מציא לטרופ למזוני

(ii) דאין מוציאין מנכסים משועבדים למזון האשה

(9) מהרש"א

(א) קשיא

(i) בדף צו: קבענו אשר

(1) אשה שמוכרת שדה אחת לכתובה ושדה אחרת למזונות

(2) עצה טובה היא לה שתכתוב בפירוש שלא מכרה אלא שדה אחת למזונות

(3) דלא ליקרו לה רעבתנותא

(ii) והכא נמי אמאי לא מפרשי תוספות

(1) דהיינו טעמא דעדיף לה לגבות לשיוור בתורת כתובה ולא בתורת מזונות

(2) כדי דלא ליקרו לה רעבתנותא

(ב) תירוץ

(i) סוגיא דידן מדובר בדליכא כתיבה מפורש

(ii) ולכן

(1) לא יועיל לה כלל לגבי "רעבתנותא" אלו תמכור הכל לכתובה

(2) ולא תפסיד לה כלל לגבי "רעבתנותא" אלו תמכור הכל למזונות

(3) דבכל אופן

(א) תוכל למימר דמכרה הכל לכתובה ואינה רעבתנותא

(ב) ואותן הרואין יכולין למימר דמכרה הכל למזוני ודהויא רעבתנותא

10) תד"ה מאי סמך

(א) ניהדר לסוגיא דרמי בר חמא דעסקנו בה לעיל

(i) קשיא

(1) מאחר דפשט רב ששת

(א) דאפילו אלמנה אינה טורפת אע"פ שלא קיבלה אלא סילוק חיובם מכבר של יתמי

(ב) היתכן דרמי בר חמא ס"ל לעיל

(i) דראובן אינו חייב באחריות לשמעון

(ii) אע"ג דראובן קיבל מעות חדשות בהלוואה מן בעל חוב שלו

11) מהרש"א

(א) תירוץ

(i) התם

(1) בעל חוב דראובן הוא דטורף משמעון

(2) וראובן דמכר לשמעון הוא גופי' אינו טורף כלום

(ii) ולכן אינו חייב באחריות

(iii) משא"כ בסוגיא דידן

(1) אלמנה דמכרה ללקוחות היא גופה באת עכשיו למיטרף מהן

(2) ולכן חייבת באחריות

דף צז:

סוגיא דמגורשת ואינה מגורשת

[דף צז עמוד ב] בפרש"י בד"ה מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא כו' אלא אגב אורחיה שמעינן כו' אין לה מזונות מן היתומים כו' עכ"ל כ"ה בכל פרש"י שלפנינו וא"א להולמו דמהיכא תיסק אדעתין במת בעלה דה"ל אלמנה מן האירוסין שתהא לה מזונות וכי משום דכבר היא גם מספק מגורשת תהא עדיפא מאלמנה מן הארוסין דעלמא ועוד דמגורשת ואינה מגורשת בחיי בעלה דאמר ר' זירא דחייב במזונותיה ע"כ דהיינו בנשואה דבארוסה ודאי דאינו חייב במזונותיה וכדמוכח נמי כ"ז בפ' מי שאחזו דלא איירי ר' זירא אלא בנשואה וא"כ דומיא דהכי הכא במת בעלה דמגורשת ואינה מגורשת דאינו חייב במזונותיה אפילו בנשואה איירי וע"כ הנראה לי דיש כאן בפרש"י טעות וערבוב דברים וכצ"ל מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד דהא מאלמנה מן הארוסין שמעינן לה כו' ור"ל כמ"ש במגורשת ואינה מגורשת היינו אפילו בנשואה ומן היתומים וקאמר דלא לאשמועינן דלא תמכור כו' דאי הוה פסיקא לן בעלמא דלית לה מזוני לא הוה איצטריך ליה לאשמועינן דלא תמכור דמאלמנה מן האירוסין שמעינן ליה לר"ש דלא תמכור משום דלית לה מזוני דליכא למימר דסד"א דהך דספק מגורשת בנשואה נפיש חן דידה דהך סברא אדחייה מדקתני נמי גרושה דלא תמכור אף על גב דנפיש חן דידה נמי לגבי אלמנה מן האירוסין ותו לא מידי ודו"ק:

תוס' בד"ה אלמנה כו' פירש ר"ח גרושה נפיש חן דידה דיש לה תוספת כו' א"נ יש לפרש כו' עכ"ל שני הפירושים לפי שיטתו ופירוש ר"ח בכ"מ דמשום חינא היינו שיהו הנשים נושאות חן בעיני בעליהן ודלא כפרש"י וק"ק לפירוש שני שכתבו התוס' דגרושה נפיש חן דידה שצריכה חן לפי שהיא בזויה כו' א"כ מהאי טעמא נימא דחן דידה נפיש אפילו מאלמנה מן הנשואין ובפרק השולח אינו משמע כן כמ"ש תוס' לעיל בפרק הכותב דגרושה לא בעיא חן כמו אלמנה ויש ליישב קצת כיון דהך סברא דהכא לא קאי וק"ל:

בד"ה לאתויי כו' ואיזו היא זו אלמנה מן הנשואין ומרבה מגורשת ואינה כו' עכ"ל הא דמרבה מגורשת ואינה מגורשת בחיי הבעל איירי ומלתא דר' זירא גופה מרבינן ממתני' דבמת מלתא דפשיטא דלית לה מזוני דמספק שמא מגורשת גמורה היא לא תוציא מן היתומים כמו שהקשו התוספות לפרש"י ועוד שכתבו דניזונית משום דאגידא ביה ובמת לא אגידא ביה וא"כ הוא לכאורה מה שכתבו ואיזו זו אלמנה מן הנשואין כו' זה אינו דהך דמגורשת ואינה מגורשת לא איירי ע"כ אלא בחיי הבעל ויש ליישב ושיעור דבריהם כן הוא דהא דקתני כל שאין לה מזונות לא תמכור ע"כ דלא מתוקמא אלא באלמנה מן האירוסין ואם כן מדיוקא דומיא דהכי הא יש לה מזונות תמכור היינו אלמנה מן הנשואין ולהא לא איצטריך ליה לרבות דהא תני ליה בריש מלתא דר"ש אלא דהאי דיוקא באם אינו ענין אתא לרבות מגורשת ואינה מגורשת בחיי בעל דהוא נמי חייב במזונות ודו"ק:

(1) הקדמה

- (א) אלמנה מן האירוסין ואלמנה מן הנישואין וגרושה כולן יש להן כתובה
- (ב) אלמנה מן הנישואין יש לה מזונות
- (ג) אלמנה מן האירוסין וגרושה אין להם מזונות
- (2) משנה
- (א) תנא קמא
- (i) אלמנה מן האירוסין ואלמנה מן הנישואין מוכרות נכסי יתמי אף שלא בב"ד לגבות כתובתן
- (ii) ואלמנה מן הנישואין מוכרת נכסי יתמי שלא בב"ד גם לגבות מזונותיה
- (ב) רישא דר' שמעון
- (i) אלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד למזונות ולא לכתובה
- (ii) אלמנה מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד
- (1) מפני שאין לה אלא כתובה
- (2) ושלא בב"ד אין אשה מוכרת אלא למזונות
- (ג) סיפא דר' שמעון
- (i) כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד
- (ii) גרושה לא תמכור אלא בב"ד
- (3) גמרא
- (א) שאלה
- (i) מובן אשר אלמנה מוכרת שלא בב"ד למזוני שלא תהא יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בב"ד
- (ii) ברם לת"ק תיקשי מ"ט דס"ל אשר לכתובה נמי יכולה למכור שלא בב"ד
- (ב) תשובה לפי חד טעם מובא בגמרא
- (i) מוכרת לכתובה משום "חינא"
- (1) אשר לרש"י משמעו דמחמת שדנין אותה לטובה לא ימנעו נשים מלינשא לאנשים
- (2) ואשר לרבינו חננאל משמעו דבזה שדנין אותה לטובה לא ימנעו אנשים מלשאת לאלמנה
- (ii) ור' שמעון קא פליג
- (1) משום דס"ל אשר טעם חינא לא מספיק להרשות לאלמנה למכור כתובתה שלא בב"ד
- (ג) קשיא
- (i) קבענו דגרושה אין לה מזונות
- (ii) וגם קבענו דאלמנה מן האירוסין אינה מוכרת כתובתה שלא בב"ד משום דשלא בב"ד אין אשה מוכרת אלא למזונות
- (iii) ותיקשי אמאי איצטריך ר' שמעון להוסיף במשנה דגרושה אינה מוכרת אלא בב"ד
- (ד) תירוץ
- (i) גרושה בעי חינא יותר מן אלמנה מן הנישואין
- (1) לרש"י

(א) מחמת דביותר לא ירצו נשים לינשא

(i) אלו לא דנין גרושה לטובה

(ii) מהיכא דלא דנין לטובה אלמנה מן האירוסין דלא טעמה טעם ביאה

(2) לרבינו חננאל

(א) ביותר לא רוצין אנשים לשאת גרושה דבזויל היא

(ב) מלשאת אלמנה מן האירוסין

(ii) וקמ"ל ר' שמעון דלית לי' טעמא דחינא אף לגבי גרושה דבעיא חינא טפי

(4) מהרש"א ד"ה אלמנה

(א) הקדמה

(i) איתא בפרק השולח אשר אלמנה מן הנשואין איצטריכא לה חינא יותר מגרושה

(ii) ומאחר דקבענו אשר גרושה איצטריכא לה חינא יותר מאלמנה מן האירוסין

(iii) נמצא דכך היא סדרה של חינא

אלמנה מן הנשואין	הכי יותר
גרושה	פחות קצת
אלמנה מן האירוסין	הכי פחות

(ב) קשיא לשיטת רבינו חננאל

(i) גרושה בזויל יותר מן אלמנה מן הנשואין

(ii) ולכן הוי להו למימר דגרושה נפיש חינה יותר מן אלמנה מן הנשואין

קשיא דלר"ח משמע כזה	משמעות גמרא	
גרושה	אלמנה מן הנשואין	הכי יותר
אלמנה מן הנשואין	גרושה	פחות קצת
אלמנה מן האירוסין	אלמנה מן האירוסין	הכי פחות

(ג) שים לב

(i) דקושיא זו אין להקשותה לשיטת רש"י

(1) משום דמסתבר דכדי שלא ימנעו נשים לינשא לאנשים

(2) נחוץ יותר לדון אלמנה מן הנשואין לטובה מן לדון גרושה לטובה

(ד) תירוצ

(i) בקושטא ס"ל ר' שמעון אשר גרושה לא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(ii) ונמצא דהא דלרבינו חננאל נפיש חינא דידה לא נפקא מינה לדינא

(ה) ברם אין זה אלא תירוצ קצת

(i) דהרי אכתי במציאות לרבינו חננאל נפיש חן דגרושה מן חן דאלמנה מן הנשואין

(i) ותיקשי לי' מהאי דפרק השולח אשר אלמנה מן הנשואין נפיש חינא יותר מגרושה

(5) תד"ה מוכרת שלא בב"ד בדף צח.

(א) במשנה בפרק הכותב בדף פז. איתא דאלמנה נפיש חן דידה יותר מגרושה

(ב) ובהוה אמינא של תוספות בדף צח. סבירא להו דהאי משנה בהכותב באלמנה מן האירוסין משתעי

6) מהרש"א דף צח. ד"ה מוכרת שלא בב"ד

(א) קשיא

קשיא דלה"א דתוספות משמע כזה	משמעות גמרא	
	אלמנה מן הנשואין	הכי יותר
אלמנה מן האירוסין	גרופה	פחות קצת
גרופה	אלמנה מן האירוסין	הכי פחות

(i) קבענו דגרופה נפיש חינא לגבי אלמנה מן האירוסין

(7) הקדמה לענין מגורשת ואינה מגורשת

(א) כלל א'

(i) מגורשת ואינה מגורשת משמעו אשה שהיא ספק מגורשת

(ב) כלל ב'

(i) מגורשת ואינה מגורשת לא גביא כתובתה עד שמת בעלה

(ii) מפני דעד שמת לא הוברר אלו גרופה היא

(ג) כלל ג'

(i) דין דר' זירא

(1) מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונות'

(2) מפני דאגידא בי' דאסורה לשוק מחמת'

(ד) כלל ד'

(i) להלן נבאר

(1) אלו מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין אית לה מזוני בחיי בעלה ולאחר שמת

(2) ואלו מגורשת ואינה מגורשת מן הנישואין שמת בעלה אית לה מזוני

מגורשת ואינה מגורשת				
	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת

(8) גמרא

(א) שאלה

(i) "כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד" בסיפא דר' שמעון לאתויי מאי

(ב) תשובה

(i) לאתויי מגורשת ואינה מגורשת

(ii) כדר' זירא דאמר מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונות'

(9) רש"י

(א) לשון רש"י

- (i) "מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין
(ii) ולא לאשמועיןן דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד [כשמת בעלה] דהא מאלמנה שמעינן לה
(iii) אלא אגב אורחי' אשמעינן דמגורשת ואינה מגורשת ... אין לה מזונות מן היתומים אם מת"

מגורשת ואינה מגורשת					
מנ האירוסין	מן הנישואין	בחיי בעלה	לאחר שמת בעלה	יש לה מזוני או אין לה מזוני	מוכרת שלא בב"ד
	X	X		יש לה מזוני	
	X		X		
X		X		יש לה מזוני דנכלל בדר' זירא	
X			X	כלל דמשנה אשמעינן דאין לה מזונות	מן אלמנה מן האירוסין מוכר דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(ב) בקיצור

(i) חלק א'

(1) כיוון דדינא הוא

(א) דמגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה

(ב) כתובה יש לה אבל מזוני אין לה

(2) מוכן מאיליו

(א) מכח הא דאמר ר' שמעון ברישא דאלמנה מן האירוסין לא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(ב) דאף מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה לא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(3) ולכן לא יתכן דכללא דמשנה אתיא למילף דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(ii) חלק ב'

(1) אלא מוכרח דכללא אתיא למילף האי דינא גופה

(2) דמגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה אין לה מזוני

(3) והאי דר' זירא דיקא בחיי בעלה איתמר

(10) מהרש"א

(א) קשיא

(i) היתכן

(1) דבעוד דאכתי לא פירש רש"י בחלק ב' אשר מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה אין לה מזוני

(2) כבר פירש רש"י בחלק א' דידי'

(א) דמאחר דאין לה מזוני

(ב) מוכן מאיליו מן אלמנה מן האירוסין דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(ב) תירוץ

- (i) בחלק א' דידי' כיוון רש"י למימר
- (1) **דאלו דין הוא** אשר מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה אין לה מזוני
- (2) **אז** מובן מאיליו מן אלמנה מן האירוסין דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד
- (ii) ולאח"כ מוסיף רש"י בחלק ב' דידי'
- (1) דאכן דינא הוא דאין לה מזוני
- (2) דהא גופא אשמועינן כללא דמשנה
- (11) מהרש"א
- (א) קושיא א' לרש"י
- (i) קבענו אשר אלמנה מן האירוסין לית לה מזוני ודאף גרושה לית לה מזוני
- (ii) מגורשת ואינה מגורשת משמעו אשה שהיא ספק מגורשת
- (iii) עכשיו
- (1) לאשה שהיא מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה
- (2) מוכרה
- (א) או דבקושטא אינה מגורשת ועכשיו אלמנה מן האירוסין היא דלית לה מזוני
- (ב) או דבקושטא גרושה היא דאף היא אין לה מזוני
- (3) ולכן תיקשי
- (א) לאשה שהיא מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין שמת בעלה
- (ב) היאך תיסוק אדעתין שתהא לה מזוני
- (ג) אשר לכן איצטריך לכללא דמשנה למילף דלית לה מזוני
- (ב) קושיא ב' לרש"י
- (i) משמע מן פרק מי שאחזו דאף בחיי בעלה לית מזוני למגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין
- (ii) והא דקאמר ר' זירא דבעלה חייב במזונותי' היינו דוקא במגורשת ואינה מגורשת **מן הנשואין**
- (ג) תירוץ כמבואר במהרש"א

מגורשת ואינה מגורשת					
מן האירוסין	מן הנישואין	בחיי בעלה	לאחר שמת בעלה	יש לה מזוני או אין לה מזוני	מוכרת שלא בב"ד
	X	X		יש לה מזוני	מוכרת שלא בב"ד
	X		X	יש לה מזוני דהיינו מילתי' דר' זירא	מוכרת שלא בב"ד
	X		X	כלל דר' שמעון אשמועינן דאין לה מזוני	מן אלמנה מן האירוסין מובן שלא מוכרת שלא בב"ד
X		X		יש אין לה מזוני דנכחל בדד' זירא	מן אלמנה מן האירוסין מובן שלא מוכרת שלא בב"ד
			X	אין לה מזונות	מן אלמנה מן האירוסין מובן שלא מוכרת שלא בב"ד

(i) הכי גרסינן ברש"י

(1) חלק א'

(א) "מגורשת ואינה מגורשת מן האירוסין [הנשואין]

(ב) ולא לאשמועינן דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(i) דהא מאלמנה [מן האירוסין] שמעינן לה

(2) חלק ב'

(א) אלא

(i) אגב אורחי' אשמעינן

(ii) דמגורשת ואינה מגורשת [מן הנשואין] אין לה מזוני אם מת"

(ii) כלומר

(1) מדובר במגורשת ואינה מגורשת מן הנישואין שמת בעלה

(2) ומלים "מן האירוסין" משמעם "אלמנה מן האירוסין"

(3) דמדין אלמנה מן האירוסין נפקא לן אשר אין לשום אשה למכור כתובתה שלא בב"ד

(ד) קשיא

(i) מנלי' לרש"י

(1) דלאחר שקבענו דלית מזונות למגורשת ואינה מגורשת מן הנשואין שמת בעלה

(2) אז נפקא לן מן אלמנה מן האירוסין דאינה מוכרת כתובתה אלא בב"ד

(3) דלמא

(א) שאני מגורשת ואינה מגורשת מן הנשואין שמת בעלה דבעאי חינא טפי מן אלמנה מן האירוסין

(ב) ולכן מוכרת כתובתה שלא בב"ד

(ii) תירוץ

(1) קבענו לעיל לר' שמעון לגבי מגורשת ודאית דלא תמכור כתובתה אלא בב"ד

(2) אע"ג דמגורשת בעיא חינא טפי מן אלמנה מן האירוסין

(12) תד"ה לאתויי כמבואר במהרש"א ד"ה לאתויי

(א) קשיא לשיטת רש"י במגורשת ואינה מגורשת

(i) קבענו דמגורשת גמורה לית לה מזוני

(ii) וקבענו עוד

(1) דמגורשת ואינה מגורשת מן הנשואין יש לה מזוני בחיי בעלה

(2) מחמת דאגידא בי' ואסורה לשוק מחמתי'

(3) ודאיצטריך לכללא דר' שמעון למילף דלית לה מזוני לאחר דמת בעלה

(ב) ותיקשי

(1) דלאחר שמת בעלה ואינה אגידא בי'

(2) האיך תיסוק אדעתין

(א) דמספק שמא לא היתה מגורשת ובקושטא אלמנה מן הנשואין היא דיש לה מזוני

(ב) תוציא מזונות מן היתומין

(ג) אשר לכן איצטריך לכללא דר' שמעון

(ג) ולכן נראה שיטת ר"ח כמבואר במהרש"א ככה:

מגורשת ואינה מגורשת					
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת
מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת	מגורשת ואינה מגורשת

(i) שלא כרש"י דס"ל דכלל מילף לן

(1) דמגורשת ואינה מגורשת אין לה מזוני לאחר שמת בעלה

(ii) ר"ח ס"ל דכללא מילף לן

(1) דין דר' זירא דמגורשת ואינה מגורשת בחיי בעלה יש לה מזוני

(iii) והי לך לימודא דגמרא לפי שיטת ר"ח

(1) חלק א'

- (א) לשון כלל דר' שמעון: "אשה שאין לה מזונות לא תמכור שלא בבית דין"
- (2) חלק ב'
- (א) מיני' מדייקין הא אשה דיש לה מזונות תמכור שלא בב"ד
- (3) חלק ג'
- (א) לכאורה מסתבר לאוקמה לדיוקא זו באלמנה מן הנשואין
- (ב) והיינו מאי דכתבי בתוספות "ואי זו היא זו אלמנה מן הנשואין"
- (4) חלק ד'
- (א) ברם בקושטא אין לאוקמה לדיוקא באלמנה מן הנשואין
- (ב) דהרי ברישא כבר כתיב אשר אלמנה מן הנשואין מוכרת מזונותי' שלא בבית דין
- (5) חלק ה'
- (א) ולכן בדרך "אם אינו ענין" אוקמינן לדיוקא
- (i) למגורשת ואינה מגורשת מן הנשואין בחיי בעלה
- (ii) אשר לר' זירא יש לה מזוני
- (iv) ומתורץ קושייתנו
- (1) דאכן לא משמיענו אשר לאחר מיתת בעלה לית לה מזונות
- (2) דמילתא דפשיטא היא

תד"ה בבתולי' ובא"ד דהא בקנס ובא"ד ונראה לי

בד"ה בבתוליה בכדרכה כו' דליכא למימר עד שיהו כולן קיימין כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא מצינו בברייתא דפליגי בשלא כדרכה אימא דר"מ בהא נמי סבר כדלקמן לר"ש ודריש בבתוליה עד שיהו כולן קיימין וכה"ג כתבו לקמן בהיפוך דאימא דר"ש נמי סבר כר"מ שלא כדרכה לא כו' ותירצו הכא ולקמן דא"כ לישתוק קרא מיניה כו' אך מה שכתבו אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר לומר דהוה ממעטינן ליה כו' דהיאך ס"ד למעט מבתולה בלא יו"ד הא איהו דריש בתולה אפילו מקצת בתולים ויש ליישב דאע"ג דלגבי בוגרת לרבות משמע ליה בתולה אפילו מקצת בתולים לגבי שלא כדרכה לא דרשינן ליה לרבות אלא למעט דאפילו בכלל מקצת בתולים לא הויא אך קשה דא"כ לקמן לר"א ולר"ש נימא בכה"ג דמבתולה בלא יו"ד נמי הוה מרבינן שלא כדרכה ולא משמע ליה בתולה שלימה למעט אלא לגבי בוגרת אבל לגבי שלא כדרכה בכלל בתולה שלימה היא ולהכי איצטריך ליה בבתוליה למעט דהשתא לא תקשי להו לקמן לר"א ולר"ש מנערה מאורסה ומקצת דלא קאמרי לקמן דבתוליה שלימה משמע אלא למעט בוגרת אבל שלא כדרכה לא אימעיש ודו"ק:

בא"ד דהא בקנס של נערה כו' וכן גבי נערה המאורסה כו' עכ"ל ולפי מה שכתבו לקמן דבתולה דגבי קנס איצטריך לדרשא אחריתא בפרק אלו נערוות לק"מ וכן למאי שכתבו התוספות לקמן דדרשינן בעולת בעל לק"מ נמי מנערה מאורסה וק"ל:

בא"ד ונ"ל דמשמע ליה טפי לאוקמיה בבעולה שלא כדרכה כו' עכ"ל ר"ל בין לרבות שלא כדרכה כי הכא ובין למעט שלא כדרכה לקמן ולר"ש ולר"א משמע להו טפי מלרבות הכא או למעט לקמן בוגרת וק"ל:

(1) ברייתא

(א) והוא (כהן גדול) אשה בבתולי' יקח

(i) ר' מאיר פרט לבוגרת דאין לה אלא מקצת בתולים

(ii) ר' אלעזר ור' שמעון מתירין בבוגרת

(2) גמרא – לימודו דר' מאיר

(א) הוי מצי למיכתב "בתולה"

(i) אשר משמעו דסגי במקצת בתולים ודלכן בוגרת מותרת לכהן גדול

(ב) ומחמת דלא כתיב בתולה אלא כתיב בתולי'

(i) אתיא בתולי' להפוך משמעות של בתולה ולמילף

(1) "עד דאיכא כולהו בתולים"

(2) ודלכן בוגרת אסורה לכהן גדול

(ג) ומחמת דכתיב נמי בבתולי'

(i) אשר לר' מאיר משמעו כדרכה אין שלא כדרכה לא

- (ii) נמצא דבעולה שלא כדרכה מותרת לכהן גדול
- (3) גמרא - לימודם של ר' אלעזר ור' שמעון
- (א) הוי מצי למיכתב "בתולה"
- (i) אשר משמעו דאיצטריך שתהא בתולה שלמה ודלכן בוגרת אסורה לכהן גדול
- (ב) ומחמת דלא כתיב בתולה אלא כתיב בתולי'
- (i) אתיא בתולי' להפוך משמעות של בתולה ולמילף
- (1) דסגי במקצת בתולים
- (2) ודלכן בוגרת מותרת לכהן גדול
- (ג) ומחמת דכתיב נמי בבתולי'
- (i) אשר לר' אלעזר ור' שמעון משמעו שיהו כל בתולי' קיימין
- (ii) נמצא דבעולה שלא כדרכה אסורה לכהן גדול
- (4) שים לב
- (א) אשר מברייתא דר' מאיר ור' אלעזר לא נודע לן אלא פלוגתתן לגבי בוגרת
- (ב) ועלינו לבאר טעמא דגמרא דמסיק מפלוגתתן בבוגרת דפליגי נמי בשלא כדרכה
- (5) תוספות כמבואר במהרש"א ד"ה ונראה לי
- (א) שאלה
- (i) אמאי אוקמוה הני תנאי להאי בבתולי' לענין כדרכה ושלא דרכה ולא לענין בוגרת
- (ב) תשובה
- (i) בבתולי' במקום בתולים משמע דהיינו לענין כדרכה ושלא כדרכה
- (ii) מיהא ס"ל לגמרא דהני תנאי פליגי כדאמרן
- (1) באלו אתא בבתולי' לרבות שלא כדרכה ולהתירה לכהן גדול
- (2) או למעט שלא כדרכה ולאוסרה לכהן גדול
- (6) תוספות ד"ה בבתולי' כמבואר במהרש"א
- (א) שאלה
- (i) אכן מאי טעמא
- (1) דלר' מאיר בבתולי' אתיא לרבות שלא כדרכה ולהתירה לכ"ג
- (2) באשר לר' אלעזר ור' שמעון אתיא למעט שלא כדרכה ולאוסרה לכ"ג
- (ב) תשובה לר' מאיר
- (i) נקטי בגמרא
- (1) דאלו הוי כתיב בתולה אשר לר' מאיר משמעו אפילו מקצת בתולים
- (2) היינו מרבים דמותרות לכ"ג
- (א) לא בוגרת בלבד כמבואר בברייתא
- (ב) אלא אף שלא כדרכה

(ii) ולכן

- (1) בתול'י דאתי להפוך משמעו של בתולה לגבי בוגרת ולאוסרה לכהן גדול
- (2) אתי נמי להפוך משמעו של בתולה לגבי שלא כדרכה ולאוסרה אף היא לכהן גדול

(iii) ועכשיו דכתיב נמי בבתול'י

- (1) לא קמ"ל מידי לבוגרת דהרי קבענו דבתול'י יש לה ענין דיקא לכדרכה ושלא כדרכה ולכן נשארת בוגרת באיסורה
- (2) אבל לגבי שלא כדרכה קמ"ל

(א) להפוך האיסור שיוצא ממשמעות בתול'י ולהתיר שלא כדרכה

(ב) מחמת דבתול'י משמע כדרכה אין שלא כדרכה לא

(ג) תשובה לר' אלעזר ור' שמעון

(i) נקטי בגמרא

- (1) דאלו הוי כתיב בתולה אשר לר' אלעזר ור' שמעון משמעו בתולה שלמה
 - (2) היינו ממעטים דאסורה לכהן גדול
- (א) לא בוגרת בלבד כמבואר בברייתא
- (ב) אלא אף שלא כדרכה

(ii) ולכן

(1) בתול'י דאתיא להפוך משמעו של בתולה

(2) אתי נמי להפוך משמעו של בתולה לגבי שלא כדרכה ולהתירה אף היא לכהן גדול

(iii) ועכשיו דכתיב נמי בבתול'י

- (1) לא קמ"ל מידי לבוגרת דהרי קבענו דבתול'י יש לה ענין דיקא לכדרכה ושלא כדרכה ולכן נשארת בוגרת בהתירה
- (2) אבל לגבי שלא כדרכה קמ"ל

(א) להפוך ההיתר שיוצא ממשמעות בתול'י ולאסור שלא כדרכה

(ב) מחמת דבתול'י משמעו שיהו כל בתול'י קיימין

(ד) קשיא

(i) מנא להו אשר לר' מאיר

(1) בבתול'י אתיא לאיסור ולהפוך היתר היוצא מן בתול'י

(2) דלמא

(א) אית לי סברת ר' אלעזר ור' שמעון אשר בבתול'י משמעו שיהו כל בתול'י קיימין

(ב) ולכן איסור היוצא מן בתול'י במקומו עומד

(ii) ומנא להו אשר לר' אלעזר ור' שמעון

(1) בבתול'י אתיא לאיסור ולהפוך היתר היוצא מן בתול'י

(2) דלמא

- (א) אית להו סברת ר' מאיר אשר בבתולי' משמעו כדרכה אין שלא כדרכה לא
(ב) ולכן היתר היוצא מן בתולי' במקומו עומד

(ה) תירוץ

- (i) מוכרה בין לר' מאיר בין לר' אלעזר ור' שמעון אשר בבתולי' אתיא לשנות דין היוצא מן בתולי'
(ii) דאל"ה לישתיק קרא מיני' ולכתוב בתולי' במקום בבתולי'

(7) תוספות

(א) קשיא

- (i) למה נקטו לר' מאיר
(1) דמחמת דבתולה לר' מאיר משמעו אפילו מקצת בתולים
(2) אלו הוי כתיב בתולה ולא בתולי' היינו מרבים בין בוגרת בין שלא כדרכה
(ii) דלמא

- (1) שלא כדרכה לא חשיב אפילו מקצת בתולים
(2) ואף אלו הוי כתיב בתולה ולא בתולי' הוי ממעיטין לשלא כדרכה
(3) ולכן איצטריך למיכתב בבתולי'
(4) להפוך משמעו של בתולה לגבי שלא כדרכה ולהתירה לכ"ג

(ב) תירוץ

- (i) לא יתכן אשר משמעות בתולה הוי סגי למעט שלא כדרכה
(1) דהרי

(א) בפרשת קנס בקושטא כתיב בתולה

(i) ואפ"ה יש קנס לבעולה שלא כדרכה

(ב) ובפרשת נערה מאורסה נמי בקושטא כתיב בתולה

(i) ואפ"ה יש סקילה לבעולה שלא כדרכה

(8) מהרש"א בא"ד דהא בקנס

(א) קשיא לתירוץ תוספות

(i) להלן נבאר לר' אלעזר ור' שמעון אשר

- (1) פרשיות קנס ונערה מאורסה יוצאים מן הכלל מטעם דנייתי לי' התם
(2) אבל בעלמא אכתי יכול להיות אשר "בתולה" ממעט שלא כדרכה

(9) תוספות ד"ה בתולה שלמה משמע

(א) הקדמה

(i) אמרי בגמרא בדוכתא אחריןא

- (1) "נערה" דכתיב בקנס דרשינן דלמעוטי בוגרת אתיא
(2) אית קנס לבעולה שלא כדרכה
(3) אית דין נערה מאורסה לבעולה שלא כדרכה

- (ב) קשיא א'
- (i) לר' אלעזר ור' שמעון דאית להו אשר בתולה שלמה משמע למעוטי בוגרת
- (ii) אמאי איצטריך עוד "נערה" למעוטי קנס לבוגרת
- (ג) תירוץ
- (i) האי בתולה דקנס איצטריך לדרשה אחרינא
- (ד) קשיא ב'
- (i) לר' אלעזר ור' שמעון אמאי איכא קנס לבעולה שלא כדרכה
- (ii) הרי כתיב בה בתולה
- (ה) קשיא ג'
- (i) לר' אלעזר ור' שמעון אמאי איכא דין נערה מאורסה לבעולה שלא כדרכה
- (ii) הרי כתיב בה בתולה
- (ו) תירוץ לקשיא ג'
- (i) לגבי נערה מאורסה מרבינן שלא כדרכה מקרא דבעולת בעל
- (10) מהרש"א בא"ד ואמרינן נמי בקידושין
- (א) אף קושיא ב' לא קשה מידי
- (i) דהרי קבענו אשר "בתולה" דכתיב לגבי קנס איצטריך לדרשה אחרינא
- (11) מהרש"א ד"ה בבתולי'
- (א) כעין מה דהקשו לעיל לר' מאיר
- (ב) יכולין אנחנו לתרץ קושיא ב' וקושיא ג' ככה:
- (i) אע"ג דלר' אלעזר ור' שמעון בתולה שלמה משמע וממעט בוגרת
- (ii) מ"מ אין משמעו למעט בעולה שלא כדרכה
- (12) תנא בפרק הבא על יבמתו
- (א) פשיטא אשר "נערה" ממעט בוגרת
- (ב) ברם תדע חידוש זה דכל היכא דכתיב בתולה אע"ג דלא כתיב נערה נמי ממעט בוגרת
- (13) תוספות ד"ה שלמה משמע
- (א) קשיא להאי תנא
- (i) אמאי איצטריך למיכתב בהרבה מקומות נערה בתולה
- (ii) דהרי אמרת דאף אי הוי כתיב בתולה גרידא הוי ידעינן דאתי למעט בוגרת
- (14) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) קושיית תוספות להאי תנא דהתם אין לה שייכות לסוגיא דידן דלא דנין בשיטת' דהאי תנא
- (ii) ואין הכי נמי דהוי מצינו להקשות קושיא זו לר' אלעזר ור' שמעון
- (iii) אבל ביותר הוי להו להקשות לר' מאיר

- (1) דס"ל אשר בתולה משמעו אפילו מקצת בתולים לרבות בוגרת
- (2) היאך יתכן דכתיב בכמה מקומות נערה בתולה
 - (א) אשר בתולה לר' מאיר משמעו לרבות בוגרת
 - (ב) ונערה לכולי עלמא משמעו למעט בוגרת

תוספות ד"ה בתולה שלימה ובא"ד ואמרינן

בד"ה בתולה שלימה משמע כו' אכתי קשה מהא כו' אין בתולה כו' כיון דכתיב בתולה ידעינן שהיא נערה כו' עכ"ל הך קושיא אין לה מקום כאן ויותר ה"ל להקשות כן לעיל גבי בתולה אפילו מקצת בתולים ועיין על קושייתם זאת בתוס' בפרק הבע"י וצ"ע הכא ודו"ק:

בא"ד ואמרינן נמי בקדושין מודה רבי לענין קנס כו' עכ"ל כבר תירצו בזה לעיל בדיבור זה גבי בוגרת דגבי קנס איצטריך לדרשא אחריתא בפ' א"נ ויש ליישב ודו"ק: